Чурапчыга күн тахсар !

САҢА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫНЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

2011 сыл Балаҕан ыйын 24 күнэ субуота №128 (10377)

Сонуннар

МОБИЛЬНАЙ ЭТЭРЭЭТ КЫСТЫГЫ БЫҺААРДА

Быйыл саас ардаабанка Бахсы сиро-уота курааннаан от үүнэгэ. Олохтоох дьаһалта эрдэ көрийэн көрөн, оттооһунтга балаһьанныа лаппа ыараабытын сөпкө сыаналаан, түрүннүк мобильнай этэрээти төрийэн, атын сиргэ оттуу барары төрийбэтиэн барбыта. Ол курдук, пресс-подборщик уонна сварочнай аппараты үлэлэтэрэ анаан омук диэлэ атыылаһыллыбыттара.

Этэрээт бириэдьиэрэнэн салайар үлэҕэ уонтуттах Семен Игнатьевич Окопешников анаммыта. Кини бэйэтэ сүүмэрдээн Г. Г. Мохначевскай, П. Н. Сергеев, Д. В. Баранков, Д. А. Аргунов, Е. И. Шеломов, В. Н. Слепцов, С. К. Ноговицын састаапталах 8 киһилээх 5 трактордаах мобильнай этэрээт төрүкэн, от ыйын ортотугар урукку "Дьокуускай" совхоз Кырдьаҕас Арыы диэн сиригэр өрүс боротуокатын оломпоон туораан, оттуур сирии булбута. Өрүс арыьгын өлтөм отун үлүмэһэн туран оттоон, звено быһаабын бэрт кыраһын толорбото. Ону ла сорох оттуохтаах сирдэрэ өрүс хара уута кэлэн ыраах оттомматтаттан.

Бириэдэ Кырдьаҕас Арыы уонна Улахан Кустуур диэн сирдэртэн барыта 593 тонна оту оттоон, Бахсы нэһилиэгэ кыстыыр оту булуҥуутутар улахан кылаатторын киллэрилэр. Өрүс арыьгытгын кэлэн баран, өссө Арыыллаах нэһилиэгтин сиригэр баран 90 тонна оту эбии оттоотулар. Этэрээккэ уопуттаах сварщик Д. В. Баранков, пресс-подборщицы сапга баһыыбан үлэлэппит Д. А. Аргунов, поварынан үлэлээн отчуттары тото-хана аһаппыт П. Н. Сергеев төһүү үлэһиттэрэнэн буоллулар. Икки роторнай окоорунан трактористар Г. Г. Мохначевскай, С. К. Ноговицын звенону иитиитэһэ суох хаачыйдыллар. Куһаах трактордаах Е. И. Шеломов рулоннаммыт оту тута чөмөхтөөн истэ. Этэрээккэ субуулуур мунньар суоҕа үлэни арыый быстарта. Мунньарга үлэлээбит В. Н. Слепцов эһиил оттуур түбэлтэрэ субуулуур мунньар хайаан да наадатын этиэн-хааньыан биллэ

Мобильнай этэрээти толору кыаҕынан үлэлэтэрэ барыта 629000 солкуобай ороскуоттурдубут. Ол иһиттэн 100900 солк. "Чурапчы" ТХПК, 290500 солк. нэһилиэньэ, 109100 солк. нэһилиэк дьаһалтата. Бахсыттан төрүттээх бинир дойдулахтыт Саха Республикатын ойуур хаһаайыстыбатын салайааччыта В. Е. Попов 50000 солк. уу харчыһан уонна иккитэ паромунан туораһыны уйунна. Паром бинир туораһына 40000 солк. Оттуур сирдэри көпсэтии, оттуур сир арендатын төлөөһүн, звенону ГСМ-нан хаччыйыы, паромунан туораһыннары, ойуо таһыытын барытын нэһилиэк менеджерэ Р. С. Баранков кыайа-хото тутан дьаһайда. Онон нэһилиэк 1250 тонна былааннаҕын аһары толорде.

Мичээр да дьон сыралаһан бинир да сири хаалларбакка, онноҕор арҕаа ыаллардыт Уус-Алдан Бэйдингээ оттообокко халлаантаабыт алаастарын кытары оттоотулар. Маны этэн эрдэхтэрэ "Нөрүот күүһэ—көмүөл күүһэ!" диэн. Оттооһун түмүгүнэн эһиил эмиэ өрүс арыыларыгар оттуур буоллахха, улуустааҕы оттооһуну тэрийэр комиссия маннык бонпуруостарга болҕомтотун ууруон наада эбит:

– Паромунан туораһыны сүрүннээн, арҕаһах тракторы туоратар кыра катер анньар баржатын эрдэттэн наймылаһан үлэлиир звенолар туораһыннарын оттооһун бүтүөр диэри хаачыйтарыллыа.

– Арыыларга оттуур звеноларга киирэн таһыытыгар, сапшаас чаас булуура, атын да быстах бонпуруостарга кэмпиэнии-тахсыыны быһаарарга мотуордаах люкалаах киһини сайыны быһа бастайааннай үлэлиир гына наймылаһыы.

– Правительство, Тыа хаһаайыстыбатын министерствота эрэннэрбит субсидиялара оттооһун бүппүтүн кэннэ буолбакка, эрдэ калиитин күүскэ туруорсуохха. Хомойуох иһин быйыл оттооһун бүтэ, кыстык ыйа алтыньыттан саҕаламара чугаһаата эрээри, бинир да наһилиэк эрэннэрбит субсидиялары ыла илистэр.

– Правительстэо атын сирдэрэ оттоммут оту миэстэҕэ таһан тиэрдиини бэйэтиттэн үбүлээн тэрийбитэ элбэри быһаарар үтүтэй дьаһаньыа. Ол эрээри өрүс уута түһэн турар комигэр ботороҕо биэрэккэ баар арыыларган оту массыыналарынан тута ылар кыах баара ситэ түһаньылыбата.

Былыр-былырыттаан саха ыала кыстык саҕаланыытыгар алаастарыгар, кыбыыларыгар төһө оттоохторуман көрөн хас сүөһүгү кыстатарын быһаарынар айылгылаах. Онтон саһан эрэ кыһын дуу, саһыары дуу от кэлиэ диэн эрэнэн, элбэх сүөһүгү кыстатарга быһаарыныы ото суох ыаллга уустуктардаах бонпуруос.

С. НОГОВИЦЫН,
Бахсы нэһилиэгин землеустроителэ.

Хаартыскаҕа: Бахсы нэһилиэгин баһылыга С. С. Нестрякова Кырдьаҕас Арыыга оттуу сылдьар мобильнай этэрээт чилиэттэрин кытары.

СЫЛАНГ НЭҺИЛИЭГИТТЭН ТЭТТИК СОНУННАР

Сылаҥ нэһилиэгтин киэн бөһүөлэгэр Үһүн Күөлгэ бу саас саҥа таас оскуола тутуута саҕаламмыта. Билигин 246 свая түһэн турар, маны таһынан отмосткэ уонна рамбалаҥа кутуллан, оскуола "нулевой" диэн аттанар таас аҥаларга бүппүт. Билигин Республикатааҕы инвестиционнай бюджээкэ бу саҕаламмыт тутуу үбүлөһиниэн хомойорго сорук турар.

***

Тыа хаһаайыстыбатын сылын чэрчитинэн, сылаҥнар үлэлэрэ хараҕа көстөр. Ол курдук, "Үһүн Күөл" ЖСХПК 100 төбөрө хотон тута сылдьар. Маннык үбүн улууус тус сыаллаах программата хаачыллар.

***

Бу күннэргэ Сылаҥ нэһилиэгэр энергетиктэр тыа сиригэр дьоһун үлэни түмүктээн, мунньах ыытыллар. "Якутэнерго" ААО Кинн электрическай ситимнэрин директора, бинир дойдулаахтыт Александр Захаров, Чурапчыттаабы РЭС директора Филипп Баранков кэлэн, нэһилиэк депутаттарын кытта көрүстүлэр. Александр Афанасьевич видеопроекторынан көрдэрэн, "Якутэнерго" компанна, Кинн электрическай ситимнэр үлэлэрин кытта билиһиннэрдэ. Кинн электрическай ситимнэр Чурапчыны кытта эбии 9 улууһу хабан үлэлиилэр. Саха Республикатын Президенин политэкэтын чэрчитинэн, тыа сиригэр электроуот хаачыстыбата туһсуохпаҕар улахан болҕомто уурулларын этиллэр. Ол үлэ хайысхатынан буолар эбит - нэһилиэктэри кытта сөбүлэһэн түһэрсиллэн хардарыта көмөлөһөн үлэлээһинн. Маннык үлэ - хамнас тэриллиитэ билигитти кэмгэ соптоохуун киһи баллэтиир. Холобурунан Улахан Күөл учаастатар электроуот ситимин саҥардыы буолар. Бу үлэ муниципальнай тэриллин уонна энергетиктэр собуланнэрин чэрчитинэн баран түмүктэнна. Барыта 25 малүйүөкээх үлэ ыытыллыта. Остуолбалар бары бетоннай олуктаннылар, проводтар саналыы СИП диэтиэ көстүлэр. Нэһилиэк бойэтин кыаҕынан көмөлөһөн, бу үлэҕэ 170 тыһ. солк. кылаатын киллэрбитэ. Олохтоохтор :"Тыал - куус түстэҕинэ урут уоппут тута барар буоллаҕына билигин уот барыыта суоҕун көрөөтэ. Проводтар хатыһан авариялар тахсыбат буоллулар уонна уот кыамтата биллэрдик үрдээтэ", – диэллэр. Салгыы маннык үлэ, эмиэ собуланг түһэрсиллэн, Үһүн Күөлгэ барыаҕа. Маныаха нэһилиэк оттүттэн утары барыы эрэйиллэр.

Мунньах кэнниттэн энергетиктэр Улахан Күөлгэ тиийэн хонтуруолуун ыытыллар, сапгардыллыбыт электрическай уот ситимин көрдүлэр.

А. ЗАХАРОВ.

Спорт

ЧУРАПЧЫГА ДЬАРЫКТЫЫР ТУМСУУ

ССРС, Российскай Федерацин Саха Республикатын үтүөлээх тренерэ Д. П. Коркин аатынан норуоттар икки ардыларынааҕы турнир Дьокуускай куорака алтынньы 11 – 12 күннэригэр ыытыллыаҕа. Саха сирин тустууктарын итн улахан түһүлгэҕэ баллэлиир сылдьах дьарыктанар түмсүү (сбор) балаҕан ыйын 12–21 күннэригэр Чурапчыттаабы физической культура уонна спорт, Чурапчыттаабы спортивнай интернат-оскуола базаларыгар ыытыллыанна.

Сборга Дьокуускайтан үрдүкү спортивнай маастарыстыба оскуолатыттан тренер Егор Старостин салайаччыларах 9, олимпийскай резерэ училищетыттан тренер Павел Капитонов салайаччыларах 15, Чурапчы улууһуттан 17 тустуук (тренердэр Кирилл Захаров, Даныл Неустроев) сырыттылар. Тренердэр Станислав Захаров, Иннокентий Посельскай сылдьыстылар.

Тренер Павел Капитонов бу баллэмпиэнии үтэс курдук сыллата ыытыллар баллэмпиэнии бастакы этабын быһыытынан барбыттын биһиннэрдэ. Тустаах рэнким олохтонон сарсыарда 7 чаастан туруу, сарсыардаҥы эрчиллии, аһылык, 11 чаастан дьарык (кросс), эбиит, 5 чаастан көбүөрэ дьарык ыытыллыбыт. Оларор, дьарыктанар усулубуйа толору, олус үчүгэйдик тэриллибэт. Тустууктар институт, интернат-оскуола олорор корпустарыгар түспүттэр, күҥҥэ үстэ остолобуойга готовойу, сибиэһэй аһынан аһаатылар. Эдэрдэр бу баллэмпиэнитгэн тирэх ылан салгыы күрэхтэһиилэргэ ситиһиилэхтик кыттан, сэтиинньи ортотугар Россия чемпионаттарыгар туоларга сорукталлар. Олус үчүгэй сборуу тэрийбиттэригэр институт ректорыгар Иннокентий Иннокентьевич Готовцевка, интернат-оскуола директорыгар Николай Николаевич Гуляевка, кинилэр салайар коллективтарын үлэһиттэригэр тренердэр, тустууктар аатгарыттан махталларын тиэрдиллэр.

Урдүкү спортивнай маастарыстыба оскуолатыттан дьарыктанар Нам ыччата спорт маастара, студеннарга Россия призера, Бүтүн Сойотаабы турнирдар кыайыылаахтара Кузьма Сивцев кэпсиир:

– Сборга күүстээх, кэскиллээх спортсменнэр баллар. Ол курдук, эдэрдэргэ Степан Сорокоов, Евгений Алексеев, Алик Семенов, Виктор Рассалин о. д. а. дьарыктаннылар. Мин 74 кг туһэбын, тренерим Степан Сивцев ХИФУ физкультурнай салаатыгар 4-с курска үөрэнэбин. Бу баллэмпиэнии олус үчүгэйдик тэриллиннэ. Эт-хаан оттүнэн үчүгэй физическай туруска киирдим, кыһыҥҥы күүстээх дьарыкка баллэмпиэнии хардыы оногулуннум. Күҥүҥҥү сибиэһэй салгыгга Чурапчы чараҥар сүүрдүбүт, үс көбүөр тэҥҥэ тэлгэх сытар саалатыгар дьарыктанныбыт. Оларор, аһыыр усулубуйа толору баар. Душ, сауна үлэлиир. Аҥа саастаах, тустуута уопуттаах убайдарбыттыыбын биирэ дьарыктаһан элбэҕи эбиннибит. Д. П. Коркин турнирыгар үчүгэйдик тустан старт ыган салгыы араас таһыммаах күрэхтэһиилэргэ кыттар буолаҥнаахпыт. Хайдах баллэмпиэммигистин, төһө кыахтаахпытын көбүөр көрдэрүөҕэ.

Тустууктарбытыгар Д. П. Коркин турнирыгар чаҕылхай кыайыылары, бэйэлит кыһыҥҥы түһүлгэлэрэ тахсыыларах буоларыгар баҕарабыт.

Алексей СЛЕПЦОВ.

Тыа сиригэр туризм сайдыыта

ОЛОХ САЙДЫЫТЫН БИИР КӨРҮҤЭ

Сайсааҕы дьонтон "Туризм диэн тугуй?" диэн ыйыттахха, балаҕанка, отуу уотун тула ырыа туһуйан кэпсиэхтэрэ. Оттон сорох дьон путевканан сир-дойду үстүн айан туһунан ахтыахтара. Билиҥҥи үйэҕэ туризм араас хайысхалаах барыстаах сайдан, өйдөбүлэ кэҥээн турар. Араас тас дойду муораларыгар сөтүөлээн, улахан куораттарыгар сынньанан, күүлэйдээн кэлэн баран, билиҥҥи саҕааттахха, тыытыллыбатах ыраас айылҕа дьиктитэ саамай кэрэтэ бэйэбит дойдубутугар баар эбит. Баҕалаах дьон манан туһанан харчы да оҥостуохтарын сөп.

Аан дойду туризм эспертэрэ этэллэринэн, билигин тыа сирин туризма аан дойдуга туризм ырыынагар бастакы миэстэни ылар. Сайдыылаах дойдуларга тыа сирин туризмын көрдөрүүтэ гостиничнай-курортнай бизнестээҕэр 2-4 төгүл улахан.

Тыа сирин туризма маннык сүрүн хайысхаларынан сайдыан сөп:

- Кэрэ айылҕалаах дэриэбинэ дьиэлэрин, тутууларын тупсаран туристическай дэриэбинэлэри оҥоруу;
- Анал тыа сирин "турдарын" айыы: улахан куораттан кэлбит турист кэтэх хаһаайыстыбалаах, бэрэстүөй тыа ыалын кыаҕын туһанан, куорат куртаҕы сыалтар хобдох аһылыктан сынньанан, дьиҥ айылҕаҕа оҥоһуллубут аһы аһаан-сиэн (сибиэһэй ыанныллыбытынан үүт, дьэдьэн, отон, ыһах этэ уо.да.), тыа сирин олоҕун кытта билсэр. Баҕа эттүүкэн хотоҥҥо таҕсыан, булгуон, оттуон да сөп;
- Айылҕа ыраас экологиялаах сирдэригэр дьиэни, хоһу арендаҕа биэрии.

Тыа сирин олохтооҕо тыа сирин туризмын өттүнэн олорор усулуобуйатын тупсарыан, дохуот киллэриэн сөп.

Аан дойду уопутугар ылан көрдөххө, Арҕааҥҥы Европаҕа 40 мөл. куорат олохтооҕо тыа сиригэр сынньалаҥы курортааҕар ордорбут. Сүрүннээн ордорор дьиэ кэргэттэр тыаҕа сынньаналларын ордороллор. Оҕолор дьиэ кыылларын кытары оонньуулларын, күөх окко көччүйэлларин, отону, оҕуруот аһын, фруктаны хомуйалларын олус сөбүлүүллэр.

Италия Европаҕа тыа сирин туризмыгар бастакы миэстэни ылар, барыһа 287 мөл. тэҥнэһэр. Манна сылга 2 мөл. тахса киһи тастан кэлэн сынньанар эбит.

Францияҕа букатын провинцияҕа олорон, французскай сыры, арыгыны оҥорор фермаларга миэстэтигэр хайдах оҥоһуллалларын көрүөххэ, амсайыахха сөп.

Молдавияҕа туристар, бааһынайдар тутуһаралларын тургаттан көрөн турбакка, тэҥҥэ фрукта, виноград хомуйаллар, мүөттээх тигээйилии көроллор-харайаллар, сыр оҥорорго көмөлөһөллөр.

Уопсайынан, Европаҕа бииргэ биир фермер дьиэтигэр дьону олордон, бизнес тэриниитэ муода биир көрүҥүн курдук олус тэнийбит. Мөлүйүөнүнэн кыанар олохтоохтор тыытыллыбатах айылҕаҕа, чуумпуга, тыаҕа ыраахан сынньалаах курортааҕар быдан тардыһаллар.

Сайдыылаах дойдуларга тыа сирин туризма маннык бирэгииннэлэринэн түргэнник сайдар:

– Тыа сирин бизнеһэ кэин хабааннаахтык сайдан улаатыыта;

– Үлэтэ суох буолуу көрдөрүүтүн үрдээһинэ (чуолаан дьахталларга);

– Үлэни кыайар-хотор өттө дэриэбинэттэн куоракка көһөрө элбээһинэ;

– Тыа сиригэр хамнас таһыма намыһаҕа;

– Дэриэбинэ тас көрүҥүн тупсарар наадалааҕа.

Биһиэхэ эмиэ ити кыһалҕалар бааллар, онон сайдыылаах дойдулары үтүктэн тэҥҥэ сайдан иһиэх кэриҥнээхпит.

Россияҕа тыа сирин туризма олоххо киирэн эрэр. Сүрүннээн Калининградскай, Вологодскай, Ярославскай уобаластарга, Краснодарскай кыраайга ол.

Туризм бу көрүҥүнэн туохтан саҕалаан дьарыктаныахха сөбүй? Туризм диэн өйөнү оҥоруу. Онон, бастатан туран, бэйэ ис кыаҕын сыаналыахха. Бу боппуруоска агропромышленнай комплекс сүбэлиир кииннин үлэһиттэрэ көмөлөһөллөр.

Ыалдьыты көрсүү культурата – улахан үлэ. Дьарыктаныах иннинэ аан бастаан дьиэ кэргэн бары биир санааҕа сүбэлэһиэхтээх, биир утары барар киһи суох буолуохтаах. Ыалдьыт, сөбүлээбэт киһи баарын тута билэр, онон үгүс ыарахаттар үөскүөхтэрин сөп.

Олоххут быһыыта эмиэ таһыччы уларыйар. Ыалдьыт элбэх бириэмэни эрэйэр, дьиэ кэргэттэргэр аһыыр бириэмэбит ачыыар. Турист баҕатын барытын толороҕо туһугар үрдүк культуралаах гостиница үлэһитэ, повар, официант, сынньалаҥы тэрийэр киһи оруолларын толороргут ирдэнэр.

Маны таһынан ыалдьыты көрсөр дьоҥҥо маннык хаачыстыбалар баар буолуохтаахтар:

– Ыалдьытымсах буолуу, кэлбит дьону үөрэ-көтө көрсүү;

– Болҕомтолоох, аламаҕай сыһыаннаах, турист баҕатын хайнык да кэмнэ толорорго бэлэм буолуу;

– Истиҥ-иһирэх сыһыан, ыалдьыкка үтүөнү, үчүгэйи эрэ баҕарыыта;

– Тулуурдаах буолуу, күһаҕан да настыырыанньалаах сырыттахха, бэйэни кыана туттуну (ыалдьыты кытары кыыһырбыт куолаһынан кэпсэтэр табыллыбат);

– Ыйбаҕай буолуу, киирсэн тахсар түгэнигэр айдааны тарбаска туругаанык эйэни булуу;

– Тута айар дьоҕур, турист чуҥкуйаары гыннаҕына, сынньалаҥ араас көрүҥүн тобула охсуу.

Дэриэбинэҕэ тыа сирин туризма икки суолунан сайдыан сөп. Бастакыгар ыал бэйэтэ интернет көмөтүнэн билэрин таһааран, туристары булан, кэпсэтэн ылыахтаах. Тыаҕа сорох дьон интернетинэн туһанар кыаҕа суох. Онон иккис ньыма быдан судургу, ол эрээри, быһаас оттуттан өйөбүлү ирдиир. Ол эбэтэр дэриэбинэ салалтата "Тыа сирин туризма" диэн программа оҥостон, бэйэлээк баҕалаах дьонун мунньан, үлэ таһаарар. Ол курдук, биир туур-агент хонтуоратын олорон, интернетинэн билэрин биэрэр. Дьон ханна барарын чугастык билсэрин туһугар, айылҕаны, базэ буолар дьиэни-уоту хаартыскаҕа түһэрэн таһаарыан сөп. Интернэһиргэбит турист агены кытта сибээстэһэн, кэлэр болдьоҕун, усулуобуйатын кэпсэтэр. Агент ыалдьыт баҕатын барытын учуоттаан сөп түбэһэр олохтоох ыалы кытта эрдэттэн дуогабардаһар. Турист кэлэн баран харчытын агеҥҥа төлүүр. Ол харчыттан, быһа холоон 10 % тэрилтэтигэр хааларар, 90 % ыалга биэрэр. Түһэрэр ыал бэйэтэ көрөн өссө туспа төлөбүргэ балыктата, отонното, булдата илдьиэн сөп.

Чугастааҕы оройуонтан да, куораттан да кэлэр дьоҥҥо эмиэ маннык өйөнү оҥоруохха сөп. Ол курдук, куорат олохтооҕо интернеэнэ билэрин аҕан, агены кытары сибээстэһэн, холобура, биир күннээ отонноу тахсыан баҕарарын биллэрэр. Агент ол күнүгэ хайа ыал отонноу барарын билэн, дуогабардаһар. Онон толкуйдуу саҕааттахха, тыа сирин туризмын туһанан, үлэ да миэстэтин таһаарыахха, харчы да өлөрүөххэ сөп курдук.

Хас биирдии тыа сирин олохтооҕо, ыал, дэриэбинэ дьаһалтата маннык бизнес көрүҥэ баарын өйдөөн, үчүгэйдик ылсан үлэлээтэринэ, элбэх боппуруос быһаарыллара чуолкай: дьарыктаах буолуу, нэһилиэк тас көрүҥүн тупсарыы, дохуот киллэриитэ уо.да.

Биһиги улуустутугар агротуризмынан дьарыктанарга кэрэ кэстүүлээх айылҕабыт, араас ытык сирдэрбит үгүстэр. Буолары турар "Маҥхаары сонньуулрыыан" сибээстээн, маннык өйөнү дьарыктарга кыах баар. Граннары суруйан, эрдэттэн көмүскээн, үлэни-хамнаһы ыытыахха сөп.

М.М.САВВИНА,
"Консультационнай-методический киин" бэрэстэбиитэлэ.

Убу-харчыны таба туһаныы

ХАРЧЫНЫ ХАЙДАХ ҮЛЭЛЭТИЭХХЭ СӨБҮЙ?

"Үлэлээх-харчылаах дьон курууска харчыны үлэлэтэрэ, ол эбэтэр харчыттан харчыны оҥороро дьулуһаллар".
Роберт Кийосаки,
миллионер.

Билиҥҥи республикаҕа элбэх кредитнэй кооперативтар үлэлииллэр-хамныыллар. Олортон биир саамай таһсыылаахтык үлэлиир "Ссудосберегательный союз" диэн кредитнэй потребительскай кооператив директора, "Российская Федерация кредитнэй кооперациятын туйгуна" Николай Николаевич Павловы кытта көрсөн интервью биэрэригэр көрдөстүм. Бастаан киһи туһунан кыратык билиһиннэриэхпин баҕарабын. Николай Николаевич бэйэтэ сааһыгар адаар эрээри, уп-харчы эргиирин элбэх билиилээх, уопуттаах финансист быһыытынан биллэр. Кини Москватааҕы экономика уонна статистика институтун кыһыл көмүс дипломунан бүтэрбитэ.

– Николай Николаевич, кооператив үлэтин-хамнаһын туһунан билиһиннэр эрэ.

– Биһиги кооперативпыт 2003 сыллаахха балаҕан ыйыгар тэриллибитэ. Барыта бу кэм устата 800 мөл. солк. дьоҥҥо иэс биэрдибит, бүгүҥҥү күнүгэ сойуум бэрибылыа 100 мөл. Дьон уурунуулара 77 мөл. солк.

– Кооператив төһө элбэх чилиэннээҕий?

– Дьокуускайга, Намҥа, Мэҥэ-Хаҥаласка, Чурапчыга, Аммаҕа, Таатаҕа, Горнайга, Бүлүүгэ - барыта 6000 пайдаах киһи баар. Эбии Үүс-Алданҥа, Сунтаарга, Ньурбаҕа, Үөһээ Бүлүүгэ саҥа филиалларыы арыйар быһаарыннахпыт.

– Үгүстүк кимнээх эһиги өҥөҕүтүнэн туһаналлара?

– Нэһилиэнньэ араас араҥата туһанар. Эдэрдэртэн пенсионердарга тиэйэ. Уурдааччылартан саамай элбэхтэрэ – пенсионердар. "Пенсионнай" диэн уурдарыы саамай барыстааҕынан биллэр. Уурдарыы бу көрүҥэ "ФинЭКСПО" быыстапкатыгар "Бастыҥ уурдарыы" номинацияҕа тиксибитэ. Үгүстүк харчы иэс ылааччыларынан бюджет тэрилтэлэрин үлэһиттэрэ уонна предпринимателлэр буолаллар. Пенсионердар эмиэ үгүстүк иэс ылаллар, тоҕо диэтэххэ, үгүс баанныр кинилэргэ биэрбэттэр. Оттон биһиги 65 саастаахтарга диэри биэрэбит.

– Николай Николаевич, эн санааҕар, тоҕо дьон коммерческай баанныртан ордорон, эһиэхэ кэлэрий?

– Уурдааччылар биһиэхэ ордук улахан дохуоту ылаллар, ол эбэтэр кинилэр биһиэхэ уурдаралларын барыстаах. Холобур, биир сылга уурдарыы 23 бырыһыан ставкалаах, онтон баанныырга 6 бырыһыан. Иэс ыларга биһиэхэ эмиэ быдан судургу уонна түргэн. Куруутун ылар дьоммутуттан аҕыйах докумуону ирдиибит. Хас биирдии киһиэхэ көмөлөһө сатыыбыт.

– Баанныга уурдарыы страховкаланар, онтон эһиэхэ туох мэктиэлиир? Кистээл буолбатах, элбэх кооператив эһиэхэ уонна дьон уурдарыытын төннэрбэтэ.

– Кооператив сокуону кытаанахтык тутуһар, онон киирбит убу-харчыны атын хааһык да тэрилтэлэргэ уонна сыаналаах кумаҕыларга инвестиция оҥорбот. Кооператив резервнэй фондата суох кооперативтар бэйэлэрин пайдаах дьонноорун көмүскээбэт буолаахтара диэ. Дьэ, эр, аан бастаан ол туһунан толкуйдуохтаах этилэр.

– Сорох кооперативтар уурдарыыга бырыһыаннара эһиэхэттэн лаппа үрдүк. Тоҕо эн биир дьон эһиэхэ кэлэ турарый?

– Бастакынан, дьон биһиэхэ итэҕэйэр. Үлэлээбиппит тухары биирдэ да дьон уурдарыытын хойутата илиэкпит. Пайдалахтарбыт биһиги сэрэхтээхтик үлэлиирбитин, кинилэр интэриэстэрин көмүскүүр анал фондалардааххытын билэллэр. Биһиги үлэбит-хамнаспыт дьонноор уонна пайдаах дьоммут кинилэргэ куруутун отчуоттаан иһэбит.

Иккиһинэн, уурдарыыга олус үрдүк бырыһыаннаах кооперативтар подоходнай нолуоктара эмиэ үрдүк буолар. Холобур, сыллааҕы ставка 22 бырыһыан буоллаҕына, подоходнай нолуок 13,92 бырыһыанҥа тэҥнэһэр. Оттон сыллааҕы ставка 33 бырыһыан буоллаҕына, подоходнай нолуок 20,95 бырыһыан буолар, ол курдук ыраас дохуот баара-суоҕа, эппиттэрин курдук, 33 бырыһыан буолбакка, 26 бырыһыанҥа тэҥнэһэр.

– Николай Николаевич, саамай кыра уонна саамай улахан кээмэйдээх уурдарыы суумата төһөнүй?

– Саамай кыра суума – 1 тыһыынча, саамай улахан – 500 тыһыынча. Биир пайдаах киһи хас да дуогабардаах буолуон сөп.

– Өскөтүн мин эһиги кооперативкытыгар 100 тыһыынчаны 6 ыйга уурдардахпына түмүгэр төһөнү ылыахпыный?

– Алта ыйынан эн барыта 108 500 солкуобайы, ол эбэтэр ый аайы 1416 солкуобай бырыһыаннаах ылыыгар ылыаххын сөп.

– Туох сыаллаах дьон уурдараарый?

– Ким эрэ квартира ыларыгар, ким эрэ урууй, үбүлүөй тэрийэригэр, ким эрэ оҕотун үөрэххэ ыытаары – бары араас сыаллаах-соруктаах уурдараллар. Ону таһынан сорох дьон ый аайы бырыһыаннарын ылан эбии харчы оҥостоллор.

– Хааһык аадырыстарынан эһиги кооперативкытыгар уонна филиалларгытыгар тиийиэххэ сөбүй?

– Дьокуускай к., Ярославскай уул. 20, 401 офис, тел/факс: (4112)325085, 325090, 89247601446, 89247601448, 89247601449, e-mail:creditunion@Sakha.ru.

Чурапчы, Егор Макаров уул.,7, кв.2. тел.89247601450.

Майа с., Н.П.Докторов уул.,29, тел/факс: (41143)42492, 43295, 89247601443.

Нам с., Ст.Платонов уул.,5/1, тел: (41162) 43089, 43295, 89247601445.

Ытык-Күөл с., Ленин уул., 21, тел: (41152), 42798, 89247601447.

Бэрдьигэстээх с., Яковлев уул.,29 а, тел: (41131) 42532, 89247601441.

Бүлүү к., Чаплаев уул., 17, офис 1, тел: (41132) 43051, 89247601457.

Амма с., Ленин уул., 7, тел: (41142) 41323, 89247601439.

Кэпсэттэ
Александра **ПЕТРОВА.**